

(i) Printed Pages: 7 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

0	1	3	1
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	2
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 2nd Semester

1059

MUSIC (Instrumental) (In all Mediums)

Paper-Theory

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 45

Note :- Attempt five questions in all, selecting at least one question from each Unit. Unit V is compulsory.

UNIT-I

1. What do you understand by the word 'NAAD' ? How many types of Naad in Indian Music ? 9
2. Write about Thaata Paddhati of Pt. V.N. Bhatkhande. 9

UNIT-II

3. Give the explanation of three :
 - (i) Taal
 - (ii) Sam
 - (iii) Vibhag
 - (iv) Matra
 - (v) Avartan. 9
4. What do you understand by the term 'Tora' ? Write four Todas of any Raga from your syllabus. 9

UNIT-III

5. Write about the importance of Laya and Tala in Music. 9
6. Give the life-sketch and contribution of Pt. Ravi Shankar in the field of Music. 9

UNIT-IV

7. Write in notation of a Razakhani Gat of any Raga from your syllabus. 9
8. Write in notation of Jhap Taal and Kaharwa Taal in single and double Layakaries. 9

UNIT-V

(Compulsory Question)

9. Answer any **nine** questions :

- (1) In which Laya, Maseetkhani Gat is played ?
- (2) Which Swaras are Komal in Raga Kafi ?
- (3) Who invented Razakhani Gat ?
- (4) Who invented notation system in Music ?
- (5) What is the Jati of Raga Yaman ?
- (6) Who invented Maseetkhani Gat ?
- (7) Who popularized Sitar instrument in foreign countries ?
- (8) Write Vadi-Samvadi Swaras of Raga Kafi.
- (9) Which Swara is 'Teevra' in Raga Yaman Kalyan ?
- (10) On which Matra Khali comes in Jhap Taal ?

(11) Write full name of Pt. V.N. Bhatkhande.

(12) What is the singing time of Raga Kafi ?

(13) How many Matras in Jhap Taal ? $9 \times 1 = 9$

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- प्रत्येक यूनिट में से कम से कम एक प्रश्न चुनते हुए कोई पांच प्रश्न करें। यूनिट V अनिवार्य है।

यूनिट-I

1. 'नाद' शब्द से आप क्या समझते हैं ? भारतीय संगीत में कितने प्रकार के नाद होते हैं ? 9
2. पं. वी.एन. भातखंडे जी की थाट पद्धति के बारे में लिखिए। 9

यूनिट-II

3. किन्हीं तीन की व्याख्या कीजिए :
 - (i) ताल
 - (ii) सम
 - (iii) विभाग
 - (iv) मात्रा
 - (v) आवर्तन।9
4. 'तोड़ा' शब्द से आप क्या समझते हैं ? अपने सिलेबस में से किसी भी राग के चार तोड़े लिखिए। 9

यूनिट-III

5. संगीत में लय और ताल की महत्ता के बारे में लिखिए। 9
6. पं. रविशंकर जी के जीवन के बारे में बताते हुए संगीत के क्षेत्र में उनकी देन के बारे में लिखिए। 9

यूनिट-IV

7. अपने सिलेबस में से किसी भी राग की रजाखानी गत की स्वरलिपि लिखिए। 9
8. झप ताल और कहरवा ताल की एकगुण और द्विगुण लयकारियां लिखिए। 9

यूनिट-V

(अनिवार्य प्रश्न)

9. किन्हीं नौ प्रश्नों का उत्तर दीजिए :
 - (1) मसीतखानी गत किस लय में बजाई जाती है ?
 - (2) राग काफी में कौन से स्वर कोमल हैं ?
 - (3) रजाखानी गत का आविष्कार किसने किया ?
 - (4) संगीत में स्वरलिपि पद्धति का आविष्कार किसने किया ?
 - (5) राग यमन की जाति कौनसी है ?
 - (6) मसीतखानी गत का आविष्कार किसने किया ?
 - (7) विदेशों में सितार वाद्य का प्रचार किसने किया ?
 - (8) राग काफी के वादी-संवादी स्वर लिखिए।

(9) ਰਾਗ ਧਮਨ ਕਲਿਆਣ ਮੇਂ ਕੌਨਸਾ ਸੁਰ ਤੀਬਰ ਹੈ ?

(10) ਜਪ ਤਾਲ ਮੇਂ ਕਿਸ ਮਾਤਰਾ ਪਰ ਖਾਲੀ ਆਤਾ ਹੈ ?

(11) ਪੰ. ਵੀ.ਐਨ. ਭਾਤਖੰਡੇ ਜੀ ਕਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਓ।

(12) ਰਾਗ ਕਾਫੀ ਕੋ ਗਾਨੇ ਕਾ ਸਮਧ ਕਥਾ ਹੈ ?

(13) ਜਪ ਤਾਲ ਮੇਂ ਕਿਤਨੀ ਮਾਤਰਾਏਂ ਹੋਤੀ ਹੈਂ ?

9×1=9

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਯੂਨਿਟ V ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਨਾਦ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?
2. ਪੰ. ਵੀ. ਐਨ. ਭਾਤਖੰਡੇ ਜੀ ਦੀ ਬਾਟ ਪੱਧਤੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਕਿਸੇ ਤਿੰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ :
 - (i) ਤਾਲ
 - (ii) ਸਮ
 - (iii) ਵਿਭਾਗ
 - (iv) ਮਾਤਰਾ
 - (v) ਆਵਰਤਨ।
4. ਤੋੜਾ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਆਪਣੇ ਸਿਲੇਬਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਗ ਦੇ ਚਾਰ ਤੋੜੇ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੈਅ ਅਤੇ ਤਾਲ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 9
6. ਪੰ. ਰਵਿਸ਼ੰਕਰ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਆਪਣੇ ਸਿਲੇਬਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਗ ਦੀ ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ ਦੀ ਸਵਰਲਿਪੀ ਲਿਖੋ। 9
8. ਝੱਪ ਤਾਲ ਅਤੇ ਕਹਿਰਵਾ ਤਾਲ ਦੀ ਇਕਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲੈਅਕਾਰੀਆਂ ਲਿਖੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-V

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

9. ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਉ :

- (1) ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗੱਤ ਕਿਸ ਲੈਅ ਵਿੱਚ ਬਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
- (2) ਰਾਗ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਸਵਰ ਕੌਮਲ ਹਨ ?
- (3) ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗੱਤ ਦਾ ਅਵਿਸ਼ਕਾਰ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤਾ ?
- (4) ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਸਵਰਲਿਪੀ ਪੱਧਤੀ ਦਾ ਅਵਿਸ਼ਕਾਰ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤਾ ?
- (5) ਰਾਗ ਯਮਨ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ?
- (6) ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗੱਤ ਦਾ ਅਵਿਸ਼ਕਾਰ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤਾ ?
- (7) ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਤਾਰ ਵਾਦਯ ਦਾ ਅਵਿਸ਼ਕਾਰ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤਾ ?
- (8) ਰਾਗ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਸਵਰ ਲਿਖੋ।

(9) ਰਾਗ ਯਮਨ ਕਲਿਆਣ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਸਵਰ ਤੀਵਰ ਹੈ ?

(10) ਝੱਪ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਮਾਤਰਾ ਤੇ ਖਾਲੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

(11) ਪੰ. ਵੀ. ਐਨ. ਭਾਤਖੰਡੇ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

(12) ਰਾਗ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇ ਗਾਉਣ ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਿਖੋ।

(13) ਝੱਪ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ?

9×1=9